

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Valtion liikuntaneuvoston lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: Diaarinumero: VN/20084/2024

Valtion liikuntaneuvoston lausunnon nostot:

1. Valtion liikuntaneuvosto kannattaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella kohdennettavan rahoituksen osuuden nostamista 1 prosentista 1,5 prosenttiin sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta ja asukasperusteisen osuuden vähentämistä 0,5 prosenttiyksiköllä.
2. Liikuntaneuvosto kannattaa hyte-kertoimen laskentatavan täsmentämistä kannustavammaksi ja ehdottaa hyte-kertoimen laskennassa käytettäviin indikaattoreihin sisällytettävän hyvinvointialuetta koskevan fyysisen aktiivisuuden ja toimintakyvyn mittareiksi valtakunnallisen Move! mittausten hyvinvointialuekohtaisia tietoja. Lisäksi asetuseronnokseen tulisi lisätä ikääntyneiden toimintakyvyn tilaa arvioivat mittarit sekä indikaattoreiden tavoitearvot hyvinvointialueiden tuloksellisuuden tarkasteluksi.
3. Hyvinvointialueiden ennaltaehkäisevän toiminnan suunnittelussa ja sen vaikutusten arvioinnissa tulee tehdä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia.

Taustaa

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta.

Rahoituslain muutosten tarkoituksena olisi mm. hallitusohjelman mukaisesti kannustaa hyvinvointialueita asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella kohdennettavan rahoituksen osuutta ehdotetaan nostettavaksi 1,5 prosenttiin sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta. Samalla asukasmäärän mukaan määräytyvää osuutta laskettaisiin 0,5 prosenttiyksiköä. Lisäksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kertoimen laskentatapaa ehdotetaan täsmennettäväksi alueita kannustavammaksi.

Valtion liikuntaneuvoston lausunto:

1. Valtion liikuntaneuvosto kannattaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen perusteella kohdennettavan rahoituksen osuuden nostamista 1 prosentista 1,5 prosenttiin sosiaali- ja terveydenhuollon rahoituksesta ja asukasperusteisen osuuden vähentämistä 0,5 prosenttiyksiköllä (3 §). Esityksen mukainen muutos tukee myös pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman tavoitetta kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä.

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Väestön liian vähäinen fyysinen aktiivisuus ja liikkumattomuus on yksi suomalaisen ja koko länsimaisen yhteiskunnan keskeisimmistä haasteista. Suomessa lapsista ja nuorista noin kolmannes, työkäisistä noin neljännes ja ikäihmisistä alle viidennes täyttää liikkumissuosituksen ja liikkuu terveytensä kannalta riittävästi¹. Suurin osa lasten ja nuorten sekä aikuisväestön valvellaoloajasta kuluu paikallaan istuen tai makuulla.²

Valtion liikuntaneuvosto pitää tärkeänä, että liikkuminen ja liikunta huomioidaan keskeisenä osana ennaltaehkäisevää terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä, sairauksien hoitoa ja kuntoutusta. Esimerkiksi noin 10 % suomalaisista sairastaa tyyppin 2 diabetesta, josta merkittävä osa olisi ehkäistävissä elintapamuutoksilla, kuten liikunnalla. Käypä hoito -suosituksen mukaan säännöllisen liikunnan tulee kuulua pitkäaikaissairauksien, kuten valtimotautien, lihavuuden, diabeteksen, rappeuttavien tuki- ja liikuntaelinsairauksien, ahtauttavien keuhkosairauksien, muistisairauksien, depression ja useiden syöpäsairauksien, ehkäisyyn, hoitoon ja kuntoutukseen, tarvittaessa yhdistettynä muihin elintapamuutoksiin ja hoitoihin³.

Väestön liian vähäisen liikunnan yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla arviolta yli kolme miljardia euroa⁴. Väestön liian vähäinen liikunta aiheuttaa lisäkustannuksia terveydenhuollon suorien kustannusten, tuottavuuskustannusten (menetetty työpanokset), ikääntyneiden kasvavien hoivakulujen, syrjäytymisen kustannusten sekä sosiaalietuuksien lisäkustannusten osalta. Panostuksilla ennaltaehkäisevään terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseen sekä arkiliikunnan vahvistamiseen saavutetaan merkittäviä parannuksia yksilöiden elämänlaatuun. Yhteiskunnan tasolla ennalta ehkäisevään toimintaan panostaminen on keino saavuttaa säästöjä.

Väestön ikääntyessä sosiaali- ja terveystalveluiden tarve kasvaa. Se, miten jyrkästi palveluiden tarve kasvaa, riippuu iäkkään väestön hyvinvoinnista ja toimintakyvystä. Jos hyvinvoinnin ja toimintakyvyn ongelmiin päästään puuttumaan riittävän aikaisin, erikoissairaanhoidon ja vaativien erityispalveluiden tarve ja kustannukset pienenevät.

Hyvinvointialueiden ennaltaehkäisevässä toiminnassa tulisi huomioida entistä paremmin hyvinvointialueiden toiminnan merkitys ja vaikuttavuus väestön fyysiseen aktiivisuuteen sekä toisaalta vähäinen väestön fyysinen aktiivisuus terveystalvelujen tarpeeseen vaikuttavana keskeisenä yhteiskunnallisena haasteena. Ihmisten arki kuluu suurelta osin eri hallinnonalojen vaikutuspiirissä ja liikuntahallinnon ulottumattomissa, kuten varhaiskasvatuksessa, kouluissa, töissä ja erilaisilla asioinneilla tai näihin liittyvillä matkoilla. Väestön fyysisen aktiivisuuden lisäämiseen tarvitaan mukaan myös sosiaali- ja terveystalvelitiikka sekä fyysistä aktiivisuutta ja aktiivista liikkumista tukeva hyvinvointialueiden toiminta.

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Hyvinvointialueilla olisi myös tärkeää varmistaa toimivat

poikkihallinnolliset liikuntaneuvonnan palveluketjut sekä luoda selkeä vastuunjako, toimiva tiedonkulku ja tiivis yhteistyö terveyden ja hyvinvoinnin edistämistyölle eri palveluntarjoajien kesken. Liikuntaneuvonnan palveluketjujen pitkäjänteistä kehittämistä

tulee jatkaa yhteistyössä kuntien liikuntapalveluiden ja hyvinvointialueiden toimijoiden sekä alueen työterveystoimijoiden, kolmannen sektorin ja yksityisten toimijoiden kanssa esimerkiksi kehittämällä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten liikuntaneuvontavalmiuksia sekä huolehtimalla kolmannen sektorin mahdollisuuksista ja resursseista toimia osana palveluketjuja.

- 2. Liikuntaneuvosto kannattaa hyte-kertoimen laskentatavan täsmentämistä kannustavammaksi (15 § ja asetus) ja ehdottaa hyte-kertoimen laskennassa käytettäviin indikaattoreihin sisällytettävän hyvinvointialuetta koskevan fyysisen aktiivisuuden ja toimintakyvyn mittareiksi valtakunnallisen Move!-mittausten hyvinvointialuekohtaisia tietoja. Lisäksi asetusluonnokseen tulisi lisätä ikääntyneiden toimintakyvyn tilaa arvioivat mittarit sekä indikaattoreiden tavoitearvot hyvinvointialueiden tuloksellisuuden tarkasteluksi.**

Liikuntaneuvosto pitää tärkeänä, että laskentatavan toimivuutta seurataan ja arvioidaan kannustavuuden ja indikaattorivalintojen näkökulmasta. Lisäksi asetusluonnosta tulisi täydentää siten, että se sisältäisi myös indikaattoreiden tavoitearvot hyvinvointialueiden tuloksellisuuden tarkasteluksi. Yleisestikin tietopohjaa tulee kehittää jatkuvasti ja uusia indikaattoreita on mahdollista ottaa käyttöön, kun uutta luotettavaa ja vertailukelpoista tietoa on saatavilla. Aineiston oikeellisuus ja kattavuus tulee varmentaa ja sekä yhteensovittaa hyte -kertoimen laskennassa.

Liikuntaneuvosto ehdottaa hyte-kertoimen laskennassa käytettäviin indikaattoreihin sisällytettävän hyvinvointialuetta koskevan fyysisen aktiivisuuden ja toimintakyvyn mittareita. Valtakunnallisia 5. ja 8.-luokkalaisten fyysisen toimintakyvyn mittaustuloksia vuosittain on saatavilla yli 110 000 oppilaalta kattaen kaikki hyvinvointialueet.⁵ Move! mittaustulokset on poikkeuksellisen kattava, luotettava ja vertailukelpoinen vuosittain koostettava aineisto, joka antaisi erinomaisen aineiston lasten fyysisen aktiivisuuden seuraamiseksi hyvinvointialueilla. **Liikuntaneuvosto esittää, että hyvinvointialueiden toimintakyvyn mittareihin lisätään 5. ja 8.-luokkalaisten Move!-mittaustulokset. Lisäksi olisi tarpeen lisätä ikääntyneiden toimintakyvyn tilaa arvioivat mittarit.**

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

3. Hyvinvointialueiden ennaltaehkäisevän toiminnan suunnittelussa ja sen vaikutusten arvioinnissa tulee tehdä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia.

Väestön riittämättömään fyysiseen aktiivisuuteen puuttuminen edellyttää, että fyysisen aktiivisuuden ja aktiivisen liikkumisen kysymykset huomioidaan mm. sosiaali- ja terveystieteiden liittyvässä valmistelussa ja päätöksenteossa. **Valtion liikuntaneuvosto nostaa esiin, että** hyvinvointialueiden ennaltaehkäisevän toiminnan suunnittelussa ja sen vaikutusten arvioinnissa tulee tehdä liikunta- ja liikkumisvaikutusten arviointia. Lisätietoa liikkumisvaikutusten arvioinnista osoitteesta: www.liikkumisvaikutukset.fi.

Timo Heinonen
puheenjohtaja

Toni Piispanen
pääsihteeri

Lähteet

¹ Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2018 sekä 2022 tutkimukset (liikemittarilla mitattu liikkumissuosituksen saavuttaminen). SEKÄ Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022 sekä lisäanalyysi UKK-instituutti 14.4.2023 (liikkumisen suosituksen toteutuminen kyselytietojen mukaan).

² Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa 2022 tutkimus. SEKÄ Liikuntaraportti. Suomalaisten mitattu liikkuminen, paikallaanolo ja fyysinen kunto 2018–2022.

³ Kolu ym. Suomen Lääkärilehti 12/2014 v sk 69; Liikunta (online). Suomalaisen Lääkäriseuran Duodecimin ja Käypä hoito -johtoryhmän asettama työryhmä. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, 2016 (viitattu 15.11.2017). www.kaypahoito.fi

⁴ Vasankari, T. & Kolu, P. (toim.) 2018. Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnan yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018.

⁵ [Move! | Opetushallitus](http://www.move.fi)